

DÜŞÜNCE

DÜNYA'DAN BİR HABER

İRAN'IN Şİİ HİLALİ HAYALİ

DÜŞÜNCE

D Ü N Y A ' D A N B İ R H A B E R

BU SAYIDA

3

İRAN

Kısa İran Tarihi- Anrtik İran'dan, Modern İran'a

7

Şİİ HİLALİ

Arka Planı-Şii Coğrafya- İran'ın Şii Hilali Hayali ve Hedefleri-
Sonuçları ve Bölgesel Faaliyetleri

17

Şİİ UNSURLAR VE DEVLET DIŞI SİLAHLI AKTÖRLER

Hizbullah-Haşdi Şabi-Kataib Hizbullah-Asaib Ehl el-Hak-Ensarullah
(Husiler)-Fatimiyyun Tugayları-Zeynebiyyun Tugayları

22

İRAN-PKK İLİŞKİSİ

Terör Örgütü İle Stratejik Ortaklıklar- Suriye'de Kirli İlişkiler

25

KİTAP

İran Tarihi- En Eski Çağlardan 20.Yüzyıla- Mihail Sergeyeviç İvanov

26

KISA BİLGİ

GZT- İran Orta Doğu'yu nasıl çembere aldı?

27

BELGESEL

İrangate Skandalı Nedir? | 1986 | 32. Gün Arşivi

İRAN

İran, dünyanın en eski medeniyetlerinden birine ev sahipliği yapmış olan, zengin ve köklü bir tarihe sahip bir ülkedir. İran'ın tarihi, milattan önceki dönemlerden günümüze kadar pek çok farklı medeniyetin ve kültürün etkisi altında şekillenmiştir. İran tarihini anlamak, hem bölgenin hem de dünya tarihinin gelişimindeki önemli aşamaları görmeyi sağlar.

İran tarihi genel olarak beş ana dönemde incelenebilir:

Antik İran Dönemi (M.Ö. 3000 – M.S. 651)

İslam Dönemi (M.S. 651 – 1501)

Safevîler Dönemi (1501 – 1722)

Afşar ve Kaçar Dönemi (1722 – 1925)

Pehlevî Hanedanı ve Modern İran (1925 – günümüz)

Antik İran Dönemi (M.Ö. 3000 – M.S. 651)

Elamlılar ve Medler (M.Ö. 3000 – M.Ö. 550)

İran tarihinin ilk evresi, Elamlılar ile başlar. Elamlılar, M.Ö. 3000 civarında güneybatı İran'da gelişen bir medeniyettir. Bu dönem, Mezopotamya ile etkileşimde olmuş ve zengin bir kültürel mirasa sahiptir.

Medler, M.Ö. 700 civarında İran'ın kuzeybatısında güç kazandı. Medler, İran'ın ilk büyük imparatorluğu olan Med İmparatorluğu'nu kurdu ve M.Ö. 550 yılına kadar hüküm sürdüler.

Ahameniş İmparatorluğu (M.Ö. 550 – M.Ö. 330)

Ahameniş İmparatorluğu, M.Ö. 550'de Büyük Kiros tarafından kuruldu. Bu imparatorluk, tarihin en büyük imparatorluklarından biri olarak kabul edilir. Kiros, Babil'i fethederek Yahudileri esaretten kurtardı ve insan haklarına dair ilk yazılı belgelerden biri olarak kabul edilen Kiros Silindiri'ni yayınladı.

Kiros'un ardından gelen Darius ve I. Serhas gibi hükümdarlar, imparatorluğu batıda Yunanistan'dan, doğuda Hindistan'a kadar genişletti.

Ancak, M.Ö. 330'da Büyük İskender, Ahameniş İmparatorluğu'nu fethederek İran'ın kontrolünü ele geçirdi.

Part İmparatorluğu (M.Ö. 247 – M.S. 224)

Ahamenişlerden sonra, Part İmparatorluğu (Arsacid Hanedanı) İran'da hâkimiyet kurdu. Partlar, Roma İmparatorluğu'na karşı başarılı bir direniş gösterdi ve bu dönemde İran, Roma ile doğrudan rekabet halindeydi.

Partlar, İran'da uzun süren bir barış ve refah dönemi yaşattılar. Fakat merkezi bir hükümetin zayıflığı nedeniyle zamanla zayıfladılar.

Sasani İmparatorluğu (M.S. 224 – 651)

Sasani İmparatorluğu, İran'da yeniden bir güçlenme dönemi başlattı. I. Ardeşir tarafından kurulan Sasani hanedanı, Part İmparatorluğu'nu devirdi ve İran'ı yeniden bir süper güç haline getirdi.

Şapur I ve I. Hüsrev, Sasani döneminin en önemli hükümdarlarıdır. Bu dönemde İran, Bizans İmparatorluğu ile sürekli bir mücadele içindeydi.

Sasani İmparatorluğu, Zerdüştcülük'ü devlet dini olarak benimsemişti. Ancak, 7. yüzyılda Arap Müslüman orduları tarafından fethedildikten sonra İslamiyet İran'da yayılmaya başladı.

İslam Dönemi (M.S. 651 – 1501)

Emevî ve Abbasî Halifelikleri (651 – 1258)

- Sasani İmparatorluğu'nun Arap Müslümanlar tarafından yıkılmasının ardından, İran İslam dünyasının bir parçası haline geldi. İlk olarak Emevî Halifeliği döneminde İslamlaşma süreci başladı.
- Abbasî Halifeliği döneminde ise İran, kültürel ve bilimsel bir merkeze dönüştü. Bağdat, İslam dünyasının entelektüel başkenti olurken, İranlı bilim insanları ve filozoflar bu gelişime büyük katkıda bulundular.

Büyük Selçuklu İmparatorluğu (1037 – 1194)

11.yüzyılda Türk kökenli Selçuklular, İran'da güçlü bir devlet kurdu. Tuğrul Bey, 1037'de Büyük Selçuklu Devleti'ni kurarak İran topraklarını kontrol altına aldı.

- Selçuklu dönemi, İslam dünyasında siyasi ve kültürel açıdan bir altın çağ olarak kabul edilir. Nizamülmülk'ün kurduğu medreseler ve devlet yönetimi, bu dönemin en önemli unsurlarından biriydi.

Moğol İstilasası ve İlhanlılar (1256 – 1335)

- 13.yüzyılda Moğollar, İran'ı işgal etti ve İlhanlı Devleti'ni kurdular. İlhanlılar dönemi, İran'ın yeniden inşa sürecine girdiği ve kültürel açıdan büyük bir gelişme yaşadığı bir dönemdir.

Timur İmparatorluğu (1370 – 1507)

- Timur, 14. yüzyılın sonunda İran'ı fethederek Timur İmparatorluğu'nu kurdu. Timur ve onun torunu Şahruh, İran'da kısa süreli ama etkili bir yönetim kurdular.

Safevîler Dönemi (1501 – 1722)

- Safevî Hanedanı, 1501 yılında Şah İsmail tarafından kurulmuş ve İran'da Şiiliği devlet dini haline getirmiştir. Bu, İran tarihinin en önemli dönüm noktalarından biridir. Safevîler, Şii İslam'ı benimseyerek İran'ı bölgesel bir güç haline getirdiler.
- Şah Abbas (1588–1629), Safevîler döneminin en önemli hükümdarıdır. Başkent İsfahan'ı inşa ederek, İran'ı kültürel ve ticari bir merkez haline getirdi.
- Ancak, Safevîler, 1722'de Afgan isyanları sonucunda yıkıldı ve İran'da kaos dönemi başladı.

Afşar ve Kaçar Dönemi (1722 – 1925)

Afşar Hanedanı (1736 – 1796)

- Nadir Şah Afşar, 1736'da Safevîleri devirerek İran'ın kontrolünü ele geçirdi. Nadir Şah, Hindistan'a sefer düzenleyerek Delhi'yi fethetti. Ancak ölümünden sonra Afşar İmparatorluğu hızla zayıfladı.

Kaçar Hanedanı (1796 – 1925)

- 1796'da Kaçar Hanedanı İran'da iktidara geldi. Kaçarlar döneminde İran, Rusya ve İngiltere'nin etkisi altında kaldı ve toprak kayıpları yaşandı.
- 18.yüzyılda İran, Batılı güçlerin müdahalesine maruz kaldı ve modernleşme çabaları hız kazandı. Ancak, Kaçarlar döneminde merkezi yönetim zayıf kaldı ve ülke iç karışıklıklarla boğuştu.

Pehlevî Hanedanı ve Modern İran (1925 – Günümüz)

Rıza Şah Pehlevî (1925 – 1941)

- 1925 yılında Rıza Şah Pehlevî, Kaçar Hanedanı'nı devirerek Pehlevî Hanedanı'nı kurdu. Rıza Şah, İran'ı modernleştirmek için geniş kapsamlı reformlar başlattı. Laiklik, eğitim reformları ve altyapı projeleri bu dönemin önemli unsurlarıydı.

Muhammed Rıza Pehlevî ve İran Devrimi (1941 – 1979)

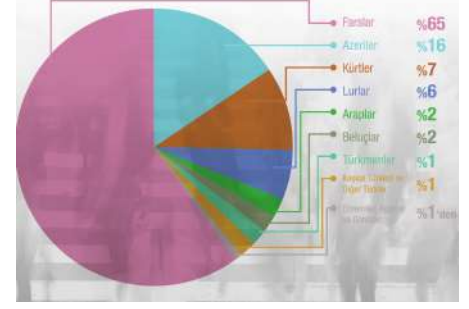
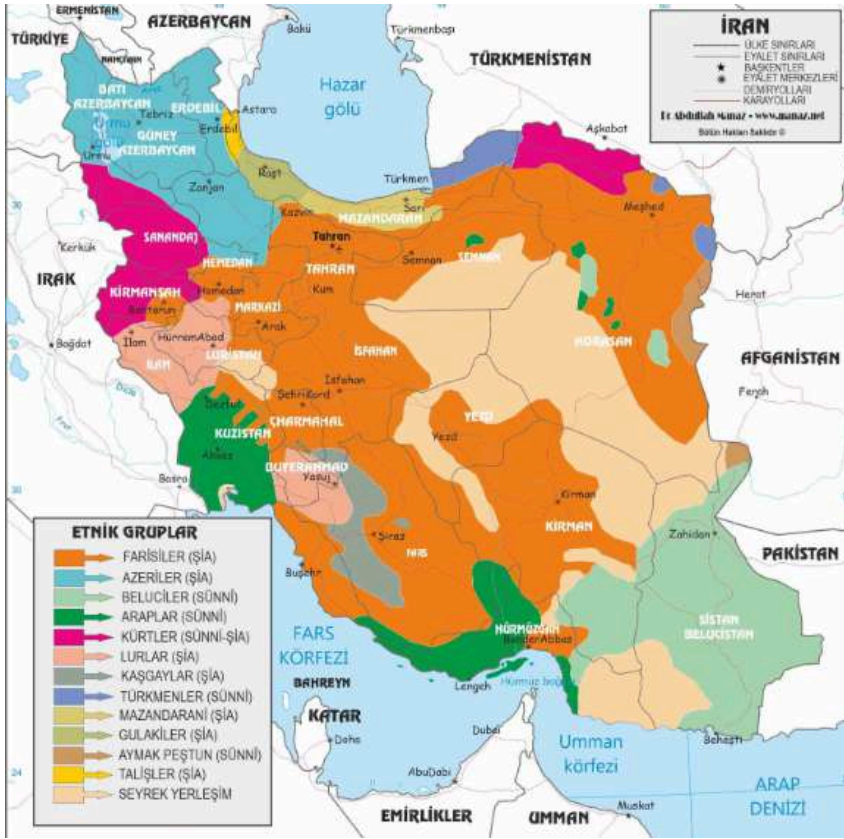
- II. Dünya Savaşı sırasında Rıza Şah, İngilizler ve Sovyetler Birliği tarafından tahttan indirildi ve yerine oğlu Muhammed Rıza Pehlevî geçti.
- Pehlevî rejimi, 1960'larda Beyaz Devrim adı verilen reform hareketi ile tarım ve sanayi alanında modernleşmeye çalıştı. Ancak, bu reformlar toplumda büyük tepki çekti.
- İran İslam Devrimi, 1979 yılında Ayetullah Ruhullah Humeyni liderliğinde gerçekleşti ve monarşi devrilerek İran İslam Cumhuriyeti kuruldu.

İran İslam Cumhuriyeti Dönemi (1979 – Günümüz)

- 1979'daki İslam Devrimi sonrası İran, Şii teokratik bir cumhuriyet haline geldi. Devrim sonrası İran, ABD ile diplomatik ilişkilerini kopardı ve bölgesel politikalarda bağımsız bir duruş sergiledi.
- 1980'de Irak ile İran-Irak Savaşı başladı ve sekiz yıl sürdü. Bu savaş, İran için büyük bir yıkım yarattı ancak rejimin gücünü pekiştirdi.
- 2000'li yıllarda, İran'ın nükleer programı dünya siyasetinde önemli bir tartışma konusu haline geldi ve İran'a karşı çeşitli yaptırımlar uygulandı. 2015'te yapılan nükleer anlaşma, bu gerilimi hafifletse de, ABD'nin 2018'de anlaşmadan çekilmesiyle gerilim yeniden yükseldi.

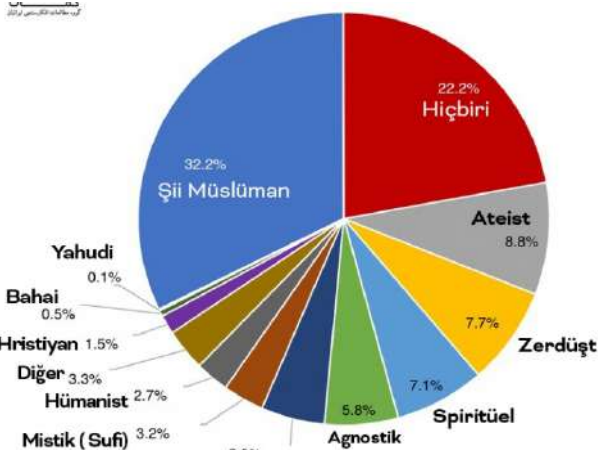
ETNİK GRUPLAR -DİLLER- İNANÇLAR

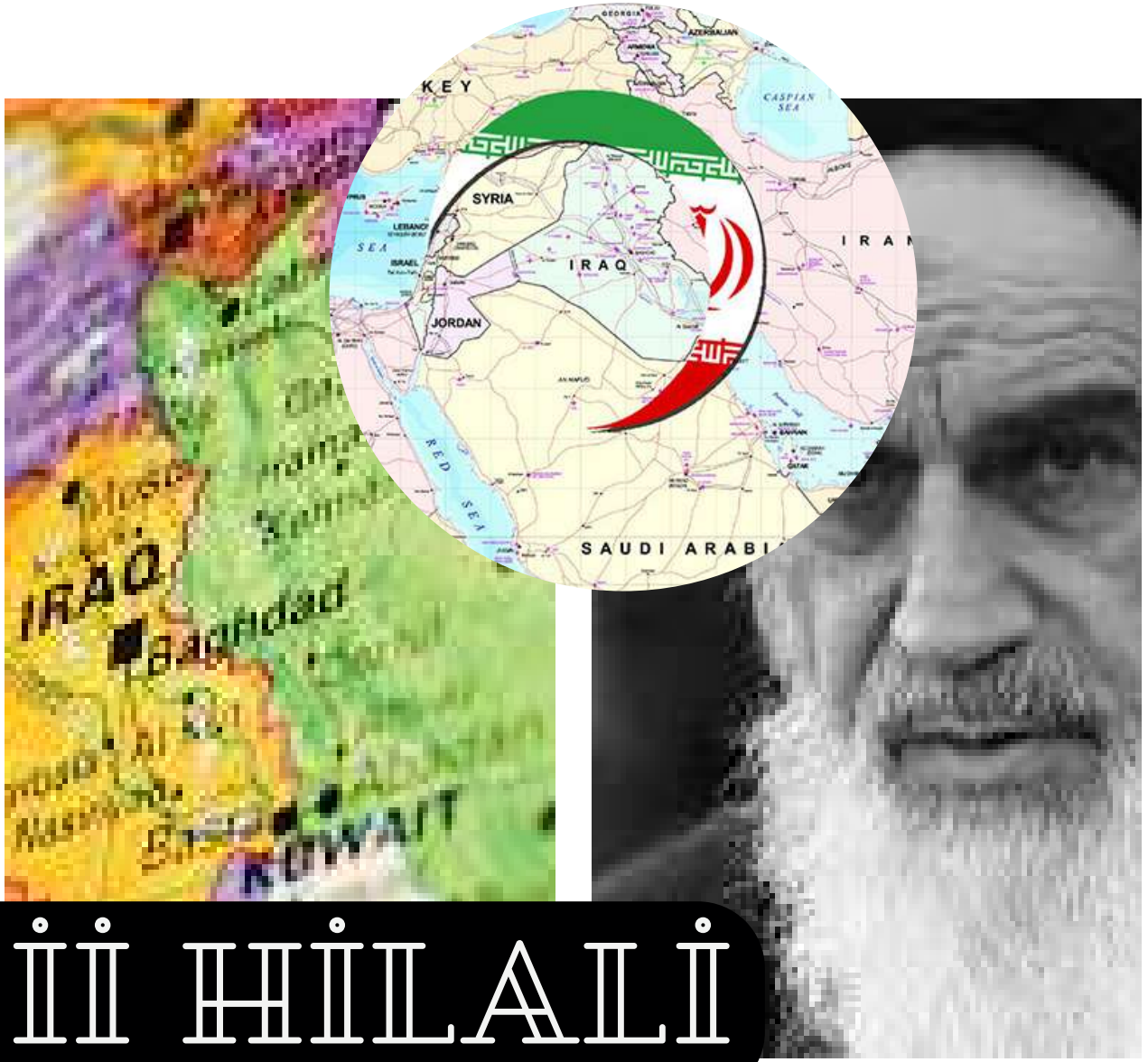
Etnik Gruplar ve Diller

İran etnik çeşitlilik bakımından zengin bir ülkedir. Ülkede 75 yerli dil bulunmakta ve Dilsel Çeşitlilik Endeksi'nde 0,797 bir puan ile nispeten yüksek bir yer almaktadır. Türkiye'de 34 farklı dil bulunmaktadır ve dilsel çeşitlilik endeksi puanı 0,289'dur (UNESCO World Report, Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue, 2009).

İran'daki başlıca etnik gruplar şunlardır: Farisler (%65), Azeriler (%16), Kürtler (%7), Lurlar (%6), Araplar (%2), Beluçlar (%2), Türkmenler (%1), Kaşkai ve diğer Türkler (%1), Ermeniler, Aşuriler ve Gürcüler (%1'den az).

Haziran 2020'de, İran'daki Davranışları Analiz Etme ve Ölçme Grubu (GAMAAN) adlı araştırma enstitüsü, A. Boroumand İnsan Hakları Merkezi'nin kurucu ortağı L. Boroumand ile çevrimiçi bir anket gerçekleştirdi. Sonuçlar, İran toplumunun eşi görülmemiş bir sekülerleşme sürecinde olduğuna işaret ediyor.

Şİİ HİLALİ

İran'ın Şii Hilali (Şii Yay), İran'ın Ortadoğu'da Şii nüfusu etrafında kurduğu siyasi ve stratejik etki alanını ifade eden bir kavramdır. İlk olarak Ürdün Kralı II. Abdullah tarafından 2004'te dile getirilen bu terim, İran'ın bölgedeki Şii topluluklar ve rejimler üzerinden nüfuzunu genişletme stratejisini tanımlamaktadır. Tarihsel olarak bu strateji, İran'ın devrim ihracı politikasına dayansa da, bölgesel güç mücadelesi ve mezhepsel rekabet açısından daha da derinleşmiştir.

İran'ın Şii Hilali stratejisi, Ortadoğu'da bir Şii etkisi koridoru oluşturarak İran'ın bölgedeki etkisini genişletmeyi hedefler. Bu koridor, Lübnan, Suriye, Irak ve Yemen gibi ülkelerdeki Şii unsurları destekleyerek, İran'ın ideolojik ve siyasi etkisini yaymasını sağlar. Bu strateji, mezhepsel bir temele dayanır ve İran, kendisini bölgedeki Şii nüfusun koruyucusu ve lideri olarak konumlandırır.

Şii HİLALİ'NİN ARKA PLANI

İran İslam Devrimi (1979)

İran'ın Şii Hilali stratejisinin temelini, 1979 İran İslam Devrimi oluşturur. Ayetullah Humeyni liderliğinde gerçekleşen devrim, Şii İslam'ı sadece dini bir kimlikten öteye taşıyarak, devrimci bir ideolojiye dönüştürdü. Humeyni, Şii İslam'ın dünya çapında bir İslami hareketin merkezi olması gerektiğini savunuyordu. Bu doğrultuda İran, bölgedeki Şii toplulukları destekleyerek Şii İslam'ı birleştirici bir güç olarak kullanmaya başladı.

İran Devrimi'nden sonra, İran'ın temel hedeflerinden biri, Şii azınlıkları ve nüfusları etrafında bölgesel bir etki ağı kurmaktır. Bu strateji, İran'ın mezhepsel bağları kullanarak, başta Arap dünyası olmak üzere bölgede siyasi nüfuzunu genişletmesini sağlamıştır.

İran ve Mezhepçi Kimlik

İran, tarih boyunca Şii İslam'ı kendi siyasi kimliğinin bir parçası olarak görmüştür. Osmanlı-Safevi çatışmaları döneminden itibaren İran, kendisini Şiiliğin koruyucusu olarak konumlandırmıştır. Modern dönemde bu kimlik, İran'ın devrim sonrası mezhepçi stratejilerini meşrulaştıran önemli bir unsur haline geldi.

Şii Hilali,
Ortadoğu'nun
İran'dan başlayarak
Irak, Suriye ve
Lübnan'a kadar
uzanan bir
jeopolitik kuşağını
ifade eder. Bu
bölge, İran'ın Şii
gruplarla olan güçlü
bağları ve vekalet
savaşları aracılığıyla
bölgedeki etkisini
artırma stratejisinin
bir parçasıdır.

Şİİ COĞRAFYASI

İran, Şii Hilali'nin merkezi konumundadır ve dünyadaki en büyük Şii nüfusuna sahiptir. İran, devrim sonrası dış politikasında Şii kimliğini vurgulayan bir çizgi izleyerek, bölgede Şii topluluklarla bağlarını güçlendirmeye çalışmıştır. Humeyni'nin "Velayet-i Fakih" (Din adamlarının velayeti) doktrini, sadece İran içinde değil, aynı zamanda tüm Şii dünyasında etkili bir dini ve siyasi liderlik iddiası oluşturmuştur.

İran'ın Şii Hilali stratejisinin en önemli parçalarından biri Irak'tır. Irak, tarihsel olarak Şii ve Sünni toplulukların bir arada yaşadığı bir ülke olmasına rağmen, Saddam Hüseyin'in devrilmesi (2003) sonrasında Şiiler ülkenin en güçlü siyasi grubu haline gelmiştir. İran, Irak'taki Şii partilere, milis güçlere ve dini liderlere büyük destek vererek, ülkenin siyasetine doğrudan etki etmeye başlamıştır. Irak'taki Haşdi Şabi (Halk Seferberlik Güçleri) gibi Şii milis gruplar, İran'ın desteğiyle güçlenmiş ve IŞİD'le mücadelede kilit bir rol oynamıştır.

Suriye de İran'ın Şii Hilali stratejisinin bir diğer önemli ayağıdır. Her ne kadar Suriye'deki Esad rejimi Alevi bir azınlık tarafından yönetiliyor olsa da, Alevilik ile Şiilik arasında önemli bağlantılar bulunmaktadır. İran, Suriye İç Savaşı'nda (2011) Esad rejimine doğrudan askeri ve mali destek sağlayarak, rejimin hayatta kalmasına katkı sağlamıştır. Hizbullah ve İran'ın Devrim Muhafızları, Esad'ın yanında savaşıyor, Suriye'deki Şii varlığını güçlendirmiştir.

Lübnan, İran'ın Şii Hilali stratejisinin doğrudan uygulandığı bir diğer ülkedir. İran'ın desteğiyle Lübnan'da 1980'lerde kurulan Hizbullah, bölgenin en güçlü Şii milis örgütlerinden biri haline gelmiştir. Hizbullah, İran'ın Lübnan'daki stratejik uzantısı olarak, İsrail'e karşı bir direniş gücü olmasının yanı sıra, Lübnan'daki siyasi denklemlerde de önemli bir aktör konumundadır. İran, Hizbullah'ı silahlandırarak ve mali destek sağlayarak, hem Lübnan'da hem de Suriye'de etkili bir vekil güç oluşturmuştur.

İran, Yemen'deki Zeydi Şiiler olan Husi hareketini destekleyerek, Arap Yarımadası'ndaki nüfuzunu genişletmeye çalışmaktadır. Husi isyancılar, Yemen'deki merkezi hükümete karşı savaşıyor, başkent Sana'yı ele geçirmiş ve Suudi Arabistan öncülüğündeki koalisyonla uzun süreli bir savaşa girmişlerdir. İran, Husilere silah ve lojistik destek sağlayarak Suudi Arabistan'a karşı vekalet savaşı yürütmektedir.

Şİİ HİLALİ'NİN TEMEL HEDEFLERİ

JEOPOLİTİK NÜFUZ GENİŞLETME

İran, Şii Hilali stratejisi ile Ortadoğu'da kendisini hem bir bölgesel güç olarak pekiştirmek, hem de Şii nüfus üzerinden siyasi ve askeri etkisini genişletmek istemektedir. Bu strateji, İran'ın doğrudan askeri müdahaleleri kadar, vekalet savaşları aracılığıyla da uygulanmaktadır.

- Bölgesel Güç Olma: İran, Ortadoğu'daki nüfuzunu genişleterek kendisini bölgenin en güçlü aktörlerinden biri olarak konumlandırmak istemektedir. Şii nüfus, bu nüfuzun genişletilmesi için önemli bir araçtır.
- Şii Dünyasında Liderlik: İran, kendisini dünya genelindeki Şii Müslümanların lideri olarak sunmaktadır. Bu, sadece dini bir liderlik değil, aynı zamanda siyasi ve askeri bir liderlik olarak da tanımlanabilir.
- Batı ve Sünni Arap Ülkelerine Karşı Güç Dengelemek: İran'ın bu stratejiyle hedefi, özellikle Suudi Arabistan ve ABD'nin bölgede kurduğu dengeyi bozmak ve karşı bir cephe oluşturmaktır.
- İsrail Karşıtlığı: İran, Şii Hilali stratejisini aynı zamanda İsrail'e karşı bölgesel bir cephe oluşturmak için kullanmaktadır. Bu stratejinin en güçlü unsurlarından biri Lübnan Hizbullah'ıdır, ki bu grup İsrail'e karşı etkin bir direnç unsuru olarak İran tarafından desteklenmektedir.

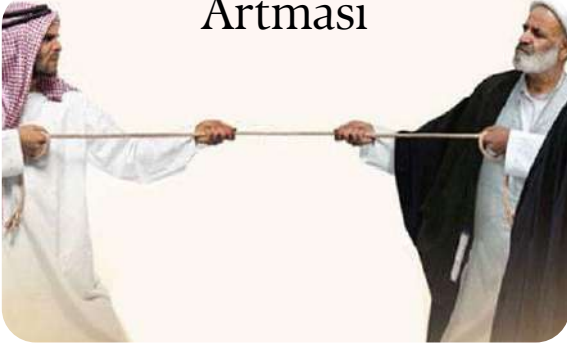
İran'ın Şii Hilali stratejisi, bölgedeki mezhepsel ve jeopolitik dengeleri değiştiren önemli bir faktördür. İran, Şii gruplar üzerinden bölgedeki etkisini artırarak hem bölgesel hem de küresel güç dengesinde önemli bir aktör haline gelmiştir. Bu strateji, özellikle Suudi Arabistan, ABD ve İsrail tarafından İran'a karşı cephe alınmasına yol açmış, Ortadoğu'da yeni ittifaklar ve çatışma dinamiklerini doğurmuştur.

Suudi Arabistan ve diğer Körfez ülkeleri gibi Sünni monarşilere karşı bir denge oluşturmayı amaçlayan İran, aynı zamanda İsrail'e karşı bölgesel direnişin liderliğini yapmak isteyen İran, bu stratejiyi bir dış politika aracı olarak kullanmaktadır.

İran İslam Devrimi'nin ideolojisini yaymak ve bölgede devrimci hareketleri desteklemek, İran'ın dış politika hedefleri arasında yer almaktadır. Şii Hilali stratejisi, bu hedef doğrultusunda mezhepsel ve devrimci unsurların birleşimini temsil eder.

Şii Hilali'nin Bölgedeki Sonuçları

Mezhepsel Gerilimlerin Artması

Şii Hilali stratejisi, Ortadoğu'da mezhepsel gerilimleri daha da derinleştirmiştir. İran'ın Şii topluluklara verdiği destek, Suudi Arabistan başta olmak üzere Sünni ülkeler tarafından bir tehdit olarak algılanmıştır. Bu durum, bölgedeki mezhepsel çatışmaları körüklemiş ve İran-Suudi Arabistan rekabetini daha da keskinleştirmiştir.

İran'ın bölgedeki vekalet savaşları stratejisi, Ortadoğu'daki çatışmaların uzun süreli ve karmaşık hale gelmesine yol açmıştır. Irak, Suriye, Lübnan ve Yemen'de devam eden çatışmalar, İran ve Suudi Arabistan'ın mezhepsel ve jeopolitik çıkarları doğrultusunda vekil gruplar üzerinden yürüttüğü savaşlar haline gelmiştir.

Vekalet Savaşlarının Yayılması

Şii Hilali, İran'ın bölgedeki etkisini artırmış ve özellikle Lübnan, Suriye ve Irak'ta güçlü bir İran nüfuzunun oluşmasına zemin hazırlamıştır. İran, bu strateji sayesinde Orta Doğu'daki en önemli bölgesel aktörlerden biri haline gelmiştir.

İran'ın Bölgesel Gücünün Artması

Şii Hilali stratejisi, halen İran'ın dış politikasının önemli bir parçası olmaya devam etmektedir. İran, özellikle Suriye ve Irak'ta elde ettiği kazanımlarla, bölgedeki Şii varlığını pekiştirmiştir. Ancak bu strateji, Suudi Arabistan başta olmak üzere Sünni ülkelerin ve İsrail'in sert tepkisini çekmiş ve bölgedeki mezhepsel çatışmaları derinleştirmiştir.

İran'ın Şii Hilali stratejisi, Ortadoğu'da mezhepsel ve jeopolitik bir denge kurma çabasıdır. Bu strateji, İran'ın Şii topluluklar üzerindeki etkisini genişleterek, bölgesel bir güç olma hedefi doğrultusunda uzun vadeli bir dış politika aracı haline gelmiştir.

İran, bu Şii devlet dışı aktörler üzerinden bölgesel stratejilerini gerçekleştirmektedir. Bu gruplar, İran'ın Sünni nüfusa karşı dengelenmesi, Batı güçlerine karşı savunma hattı oluşturulması ve İsrail ile mücadele stratejilerinde önemli bir yer tutmaktadır. İran'ın bu gruplara sağladığı destek, Ortadoğu'daki Şii nüfuzunu artırma amacı taşımaktadır ve bu aktörler, İran'ın bölgesel politikalarının birer kolu olarak hareket etmektedir.

Askeri ve Milis Güçlerinin Desteklenmesi

İran, Ortadoğu'da birçok Şii milis grubunu desteklemekte ve bu gruplar aracılığıyla bölgesel etkisini artırmaktadır. Bu gruplar, İran'ın bölgesel stratejisinde kritik rol oynamaktadır.

- Hezbollah (Lübnan): 1980'lerde İran'ın desteğiyle kurulan Hezbollah, Lübnan'da güçlü bir siyasi ve askeri aktördür. İran, Hezbollah'a silah, eğitim ve mali destek sağlayarak bu grubu İsrail'e ve Batı'ya karşı bir vekil güç olarak kullanmaktadır. Ayrıca, Hezbollah Suriye iç savaşında Esad rejimini desteklemek için de kritik bir rol oynamıştır.
- Haşdi Şabi (Irak): İran, 2014'te Irak'ta IŞİD'e karşı oluşturulan Haşdi Şabi (Halk Seferberlik Güçleri) adı altındaki Şii milis koalisyonunu desteklemiştir. Haşdi Şabi, İran'ın Irak'taki etkisini güçlendirmek ve Amerikan varlığına karşı direnç oluşturmak için kritik bir unsurdur. Bu milis gruplar, İran Devrim Muhafızları'nın Kudüs Gücü tarafından eğitilmekte ve finanse edilmektedir.
- Zeynebiyyun ve Fatimiyyun Tugayları (Suriye): Suriye iç savaşında, İran Afganistan ve Pakistan'dan gelen Şii savaşçıları organize ederek Zeynebiyyun ve Fatimiyyun Tugayları'nı kurmuştur. Bu gruplar, Esad rejimine destek vermek ve Suriye'deki İran etkisini güçlendirmek için kullanılmıştır.

Şii silahlı unsurlar ve devlet dışı aktörler, İran'ın Orta Doğu'daki nüfuzunu artırmak ve jeopolitik hedeflerini gerçekleştirmek için kullandığı önemli araçlardır. Bu gruplar, genellikle Suriye, Irak, Yemen ve Lübnan gibi ülkelerde faaliyet göstererek, hem yerel hem de bölgesel çatışmalarda etkili olmuşlardır. İran'ın bu gruplarla kurduğu güçlü ilişki, Ortadoğu'da uzun vadeli bir Şii nüfuzunun inşa edilmesinde kritik bir rol oynamaktadır.

- Yemen'deki Husiler: İran, Yemen'de Şii Zeydi Husilere mali ve askeri destek sağlayarak bu ülkenin iç savaşında etkin bir rol oynamaktadır. Husi hareketi, Suudi Arabistan'a karşı önemli bir cephe olarak görülmekte ve İran'ın Körfez'deki stratejik çıkarlarına hizmet etmektedir.

İdeolojik ve Dini Faaliyetler

İran, Şii mezhebini yaymak ve Şii topluluklar arasında etkisini artırmak için dini kurumlar ve eğitim faaliyetleri yürütmektedir.

- Dini Merkezler ve Medreseler: İran, Irak, Lübnan, Suriye ve Yemen gibi ülkelerde Şii dini eğitim kurumları ve medreseler kurarak bu ülkelerdeki Şii topluluklarla güçlü bağlar geliştirmiştir. Kum'daki dini otoriteler ve Ayetullahlar, bu faaliyetlerin merkezinde yer alır ve ideolojik etkileşim sağlarlar.
- Şii Din Adamlarının Eğitimi: İran, özellikle Irak, Suriye ve Lübnan'daki Şii din adamlarını eğiterek bu ülkelerde Şii mezhebinin yayılmasını ve güçlenmesini sağlamaktadır. Ayrıca, İran'da eğitim gören din adamları ülkelere dönerek İran'ın dini ve ideolojik ajandasını yerel topluluklarda yaymaktadır.

Ekonomik Destek ve Yatırımlar

İran, Şii gruplara ve topluluklara mali yardım ve ekonomik destek sağlayarak onları güçlendirmekte ve İran'a bağlılıklarını pekiştirmektedir.

- Lübnan ve Irak'ta Yatırımlar: İran, Lübnan ve Irak'taki Şii topluluklarına sosyal hizmetler, altyapı projeleri ve finansal yardım sağlayarak bu ülkelerde nüfuzunu artırmıştır. Örneğin, İran destekli projeler yol yapımı, sağlık hizmetleri ve okullar gibi alanlarda etkisini göstermektedir.
- Suriye'de Yeniden İnşa Faaliyetleri: Suriye iç savaşının ardından, İran, bu ülkede yeniden inşa faaliyetlerinde aktif rol oynamayı hedeflemektedir. Bu, İran'ın hem ekonomik hem de stratejik nüfuzunu artırmak için önemli bir fırsat olarak görülmektedir.

Kültürel ve Medya Faaliyetleri

İran, bölgedeki Şii topluluklara yönelik kültürel etkinlikler ve medya projeleri yürüterek, Şii kimliğini ve dayanışmasını güçlendirmeyi hedeflemektedir.

- Medya ve Televizyon Kanalları: İran, Şii ideolojisini yaymak amacıyla Al-Manar (Hezbollah'ın medya organı) ve Al-Alam gibi televizyon kanallarını kullanmaktadır. Bu medya organları, İran'ın bakış açısını bölgedeki Şii topluluklara aktarmakta ve Vahhabilik, İsrail, ABD gibi unsurlara karşı ideolojik bir mücadele sürdürmektedir.
- Dini ve Kültürel Etkinlikler: İran, Şii dini bayramlar (örneğin Aşura ve İmam Hüseyin'in matem törenleri) gibi etkinliklerde lider bir rol oynamaktadır. Bu etkinlikler, Şii toplulukları bir araya getirerek İran'ın bölgesel etkisini pekiştirmektedir.

Siyasi Destek ve Diplomasi

İran, Ortadoğu'daki Şii gruplara siyasi destek vererek, bu grupların ulusal düzeyde güçlü aktörler haline gelmesine yardımcı olmaktadır.

- Irak'ta Siyasi Güç: Irak, İran için kritik bir müttefiktir. İran, Irak'taki Şii partileri ve grupları destekleyerek, Irak siyasetinde önemli bir nüfuz kazanmıştır. Özellikle Haşdi Şabi'nin siyasi kanadı ve Dawa Partisi gibi gruplar aracılığıyla İran, Irak siyasetini etkilemektedir. İran, ABD'nin Irak'taki varlığına karşı çıkarak, Irak'ın Şii gruplar üzerinden kontrolünü sağlamayı hedeflemektedir.
- Suriye'de Esad Rejiminin Desteklenmesi: İran, Suriye iç savaşında Beşar Esad rejimine askeri ve siyasi destek sağlayarak, Şam'da stratejik bir müttefik kazanmıştır. İran'ın desteği, Esad rejiminin ayakta kalmasında kritik bir rol oynamış ve Suriye'deki İran etkisini güçlendirmiştir.
- Lübnan'da Hezbollah Üzerinden Nüfuz: Lübnan'da, Hezbollah aracılığıyla İran'ın siyasi etkisi oldukça güçlüdür. Hezbollah, İran'ın dış politika hedeflerine hizmet eden bir siyasi parti olarak Lübnan siyasetinde önemli rol oynamaktadır.

Şii UNSURLAR VE DEVLET DIŞI SİLAHLI AKTÖRLER

Şii unsurlar ve devlet dışı silahlı aktörler, genellikle Orta Doğu'da aktif olan, İran'ın etkisi altındaki milis gruplar ve diğer silahlı aktörlerdir. Bu unsurlar, çoğunlukla İran Devrim Muhafızları Kudüs Gücü tarafından desteklenmekte olup, İran'ın bölgesel politikalarını yaymak ve Şii ideolojisini korumak için stratejik birer araç olarak kullanılmaktadırlar.

Şİİ UNSURLAR VE DEVLET DIŞI SİLAHLI AKTÖRLER

Ortadoğu’da Şii grupların lider ülkesi olarak gösterilen İran’ın, Suriye ve Ortadoğu’da ki bütün çatışma bölgelerinde ‘yeraltı operasyonlarını’ örgütleyen ismi ise Kasım Süleymani. Suriyeli en büyük muhalif kuruluşu Suriye Ulusal Koalisyonu (SMDK) Başkanı Halid Hoca, Suriye’de Şii milisleri koordine eden ve ismini sıkça duyduğumuz İran’ın Devrim Muhafızları’na bağlı Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani için ‘Bizzat Suriye’deki çatışmaları yürütüyor ve saha komutanlarını atıyor.’ demişti.

Hizbullah (Lübnan)

Lübnan merkezli Şii milis gücü ve siyasi parti.

- **Kuruluş:** 1980'lerin başında İran'ın desteğiyle kuruldu.
- **Amaç:** Başlangıçta İsrail işgaline karşı mücadele etmek amacıyla kuruldu. Zamanla Lübnan siyasetinde önemli bir güç haline geldi.
- **Faaliyetler:** Suriye İç Savaşı'nda Esad rejimi yanında savaştı, İsrail'e karşı düzenli olarak askeri faaliyetler yürüttü.
- **Destek:** İran'dan geniş mali ve askeri destek alıyor. Lübnan'da hem siyasi hem de askeri güç olarak aktif.

Haşdi Şabi (Irak)

Irak'ta faaliyet gösteren Şii milis koalisyonu.

Kuruluş: 2014'te IŞİD'e karşı savaşmak için fetvalarla kurulan halk seferberlik gücü.

Amaç: IŞİD'e karşı savaşmak ve Irak'ın Şii ağırlıklı bölgelerini savunmak.

Bileşenler: İçerisinde çeşitli Şii milis grupları barındırır, en önemlileri Bedir Tugayları, Kataib Hizbullah ve Asaib Ehl el-Hak.

Destek: İran tarafından silah, eğitim ve mali destek alıyor. Aynı zamanda resmi olarak Irak hükümeti tarafından da finanse ediliyor.

Kataib Hizbullah (Irak)

ABD işgaline karşı Irak'ta kurulan Şii milis grubu.

- **Kuruluş:** 2007'de kuruldu ve İran Devrim Muhafızları tarafından destekleniyor.
- **Amaç:** ABD kuvvetlerine ve Irak'ta işgalci güçlere karşı savaşmak. Suriye İç Savaşı'nda da aktif olarak savaştı.
- **Destek:** İran'dan ciddi destek alıyor ve Haşdi Şabi içinde en etkili gruplardan biri.

Asaib Ehl el-Hak (Irak)

İran'a yakın Şii milis grubu.

- **Kuruluş:** 2006'da Irak'ta kuruldu.
- **Amaç:** ABD kuvvetlerine ve IŞİD'e karşı savaşmak.
- **Faaliyetler:** Suriye'de Esad rejimini destekleyen çatışmalara katıldı.
- **Destek:** İran'dan mali ve askeri destek alıyor.

Ansarullah (Husiler) (Yemen)

Yemen'deki Şii Zeydi azınlığın temsilcisi olan bir hareket.

- **Kuruluş:** 1990'larda Zeydi Şiileri temsil eden bir grup olarak başladı, 2014'te Yemen'in başkenti Sana'yı ele geçirerek güç kazandı.
- **Amaç:** Yemen'de merkezi hükümeti devirmek ve İran'a yakın bir yönetim kurmak.
- **Faaliyetler:** Yemen İç Savaşı'nda Suudi Arabistan liderliğindeki koalisyona karşı savaşıyor.
- **Destek:** İran tarafından askeri ve mali olarak destekleniyor. Suudi Arabistan'a füze saldırıları düzenlemeleriyle biliniyor.

Fatimiyyun Tugayları (Suriye)

İran'ın desteğiyle oluşturulmuş, Afgan Şii mültecilerden oluşan bir grup.

- **Kuruluş:** 2014'te İran tarafından organize edildi.
- **Amaç:** Suriye İç Savaşı'nda Esad rejimini korumak.
- **Destek:** İran tarafından mali ve askeri destek sağlanıyor. İran'ın Suriye'deki Şii nüfuzunu artırmak için kritik bir unsur.

Zeynebiyyun Tugayları (Suriye)

İran'ın desteğiyle oluşturulan Pakistanlı Şii milis grubu.

- **Kuruluş:** Suriye İç Savaşı sırasında İran'ın organize ettiği Şii Pakistanlılardan oluşuyor.
- **Amaç:** Suriye'deki Şii kutsal mekanlarını ve Esad rejimini korumak.
- **Destek:** İran Devrim Muhafızları tarafından eğitim ve silah desteği alıyor.

Saraya el-Mukaveme el-İslamiye (Bahreyn)

Bahreyn'de faaliyet gösteren Şii bir grup.

- **Amaç:** Bahreyn'deki Sünni yönetimi devirmek ve Şii nüfusun haklarını savunmak.
- **Destek:** İran tarafından desteklendiği iddia edilmektedir.

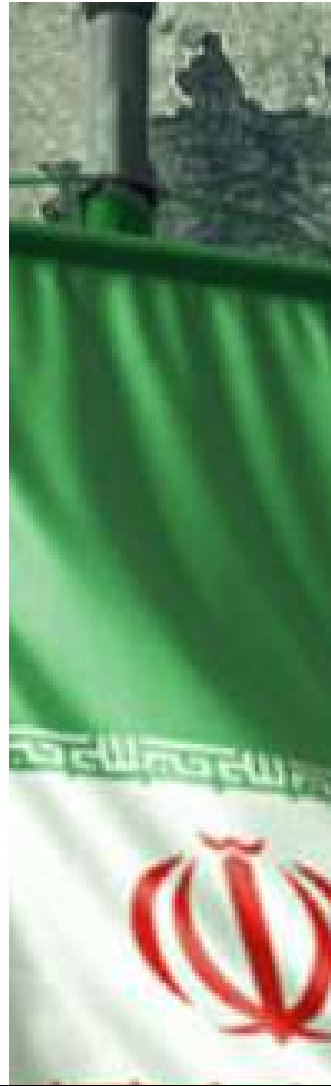

Harakat el-Nucaba (Irak)

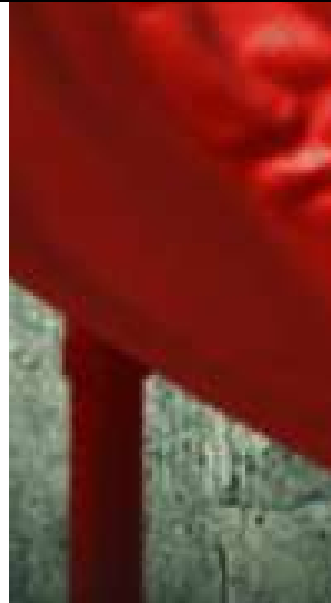
İran'a yakın bir Şii milis grubu.

- **Kuruluş:** 2013 yılında kuruldu.
- **Amaç:** Irak'ta ABD güçlerine karşı savaşmak ve Suriye'de Esad rejimini desteklemek.
- **Destek:** İran'dan mali ve askeri destek alıyor.
-

İran'ın PKK İLE
arasındaki ilişki,
Ortadoğu'daki
karmaşık siyasi ve
mezhepsel
dinamikler
bağlamında
incelenmelidir. Bu
iki unsur doğrudan
aynı amaca hizmet
etmese de, bölgesel
çıkarlar ve stratejik
ittifaklar
doğrultusunda
zaman zaman
örtüşen ya da
birbirine paralel
politikalar
geliştirmişlerdir.

İRAN-PKK İLİŞKİSİ

İran, Arap Baharı ve sonrasındaki süreçte, bölgesel politikalarını devlet dışı Şii aktörler üzerinden vekil savaşları yürütmek ve PKK gibi örgütlerle pragmatik ilişkiler kurmak üzerine inşa etmiştir. Bu strateji, İran'ın bölgedeki etkisini artırma ve rakiplerine karşı bir denge unsuru yaratma amacı taşır.

İran, PKK ve diğer Kürt gruplarını kendi stratejik çıkarları doğrultusunda zaman zaman desteklemiş veya göz ardı etmiştir. PKK'nın İran'daki kolu olan PJAK (Kürdistan Özgür Yaşam Partisi), İran'da faaliyet gösteren bir Kürt örgütüdür ve İran devleti ile zaman zaman çatışmıştır. Ancak İran, Türkiye ile ilişkilerinde ve bölgesel denge oyunlarında PKK'yı bir baskı unsuru olarak kullanmaya devam etmektedir. Türkiye'nin Batı ile yakınlaşmasını veya Sünni blok içinde yer almasını engellemek adına İran, dolaylı olarak PKK faaliyetlerini göz ardı etmiş veya bu gruba zaman zaman lojistik destek sağlamıştır.

İran, Arap Baharı ve sonrasındaki süreçte, bölgesel politikalarını, devlet dışı Şii aktörler üzerinden vekil savaşları yürütmek ve PKK gibi örgütlerle pragmatik ilişkiler kurmak üzerine inşa etmiştir. Bu strateji, İran'ın bölgedeki etkisini artırma ve rakiplerine karşı bir denge unsuru yaratma amacı taşır.

Suriye, Şii Hilali'nin kilit noktalarından biridir. İran, Arap Baharı'nın Suriye'ye sıçraması ve Esad rejiminin tehdit altına girmesiyle birlikte aktif bir şekilde devreye girdi. İran, Beşar Esad yönetimine askeri, ekonomik ve siyasi destek sağlayarak, Esad rejiminin ayakta kalmasında kritik bir rol oynadı. İran'ın desteği olmadan Esad'ın ayakta kalmasının zor olduğu genel kabul görür. Bu müdahale, Şii Hilali'nin kesintisiz devamını sağlama amacını taşır.

Suriye İç Savaşı sırasında, PKK'nın Suriye'deki uzantısı olan YPG, İran'ın müttefiki olan Esad rejimi ile aynı safta yer aldı. YPG, Suriye'nin kuzeyinde özerk bir Kürt bölgesi kurarken, İran da Esad rejimini ayakta tutma mücadelesi veriyordu. Bu süreçte, İran ve PKK'nın çıkarları kesişmiş, Suriye'nin kuzeyinde Kürtlerin varlığının güçlenmesi, Türkiye'nin bölgedeki etkisini sınırlamak adına İran tarafından faydalı görülmüştür.

YPG ile Esad rejimi arasındaki dolaylı ittifak, İran'ın bölgedeki stratejik çıkarlarına uyuyordu, çünkü İran Esad'ın ayakta kalmasını sağlayarak Şii Hilali'nin devamlılığını sağlamak istiyordu. Dolayısıyla, YPG'nin Türkiye karşıtı mücadelesi dolaylı yoldan İran'ın çıkarlarıyla örtüşmüştür.

Irak'taki Haşdi Şabi İran'ın Irak üzerindeki en önemli etkisini temsil eden bir Şii milis gücüdür. Bu milis güçleri, İran'ın doğrudan kontrolünde olmasa da İran'ın bölgedeki stratejik hedeflerine hizmet eder.

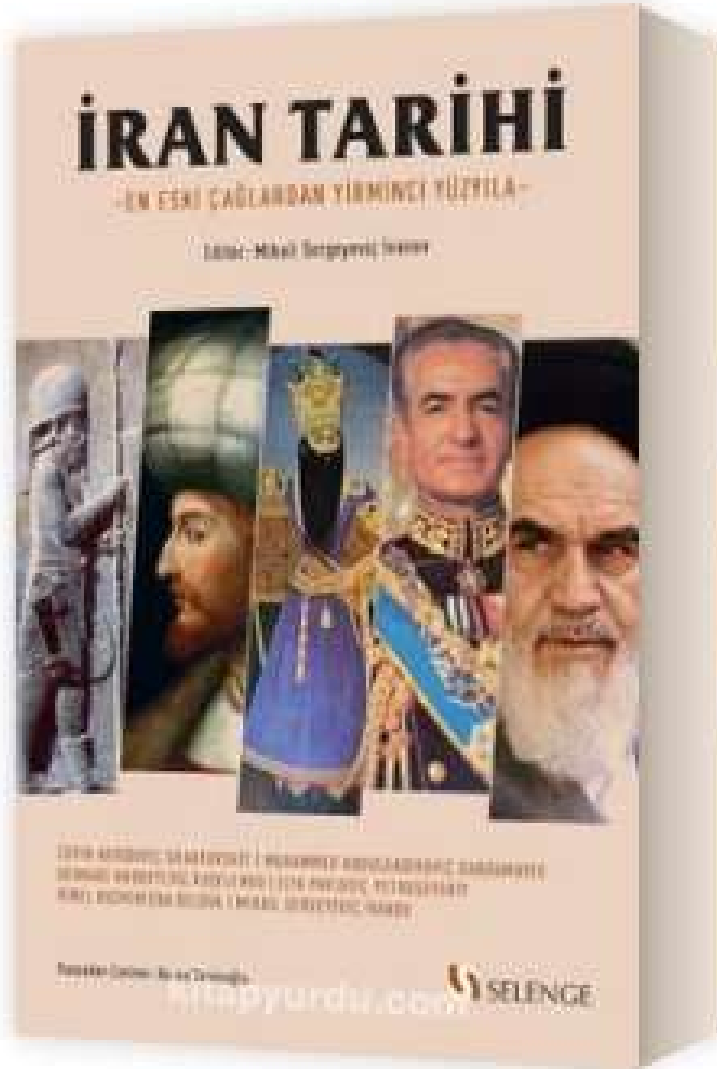
PKK, Kuzey Irak'ta faaliyet gösteren bir güç olarak burada da İran ile dolaylı bir ilişki kurmuştur. İran, Irak'ın toprak bütünlüğünü koruma ve Kürtlerin bağımsızlık taleplerini sınırlama konusunda dikkatli bir politika izlese de, PKK'nın varlığına zaman zaman göz yummuştur. Bu, İran'ın Kürt bölgelerini kendi stratejik çıkarlarına göre kontrol altında tutma amacına hizmet etmektedir.

Irak ve Suriye'de Nüfuz Mücadelesi: İran, Irak ve Suriye'de nüfuzunu artırırken, PKK da bu bölgelerdeki Kürt hareketleri üzerinden etkinlik sağlamaya çalışmaktadır. Özellikle Suriye'deki YPG ile Esad rejimi arasındaki dolaylı işbirliği, İran'ın çıkarlarına hizmet eden bir yapı oluşturmuştur.

Mezhepsel Farklılıklar: İran'ın Şii Hilali projesi mezhepsel temellere dayandığı için PKK'nın laik ve seküler ideolojisiyle doğrudan bir bağ kurulması zor görünmektedir. PKK, milliyetçi bir hareket olup, İran'ın dini temelli Şii Hilali stratejisiyle doğrudan uyumlu değildir. Ancak bölgesel çıkarlar doğrultusunda iki tarafın da örtülü işbirliği yapabileceği alanlar bulunmaktadır.

ORTAK DÜŞMAN TÜRKİYE: HEM İRAN'IN HEM DE PKK'NIN TÜRKİYE İLE ÇEŞİTLİ DÖNEMLERDE GERGİN İLİŞKİLERİ OLMUŞTUR. İRAN, TÜRKİYE'NİN BÖLGEDEKİ SÜNNİ GÜÇLERLE KURDUĞU İTTİFAKLARI DENGелеMEK İSTERKEN, PKK İSE TÜRKİYE'YE KARŞI SİLAHLI MÜCADELE YÜRÜTMEKTEDİR. BU DURUM, İRAN VE PKK ARASINDA ÖRTÜK BİR ÇIKAR BİRLİĞİ YARATABİLİR. TÜRKİYE'NİN BÖLGEDEKİ SÜNNİ EKSENLİ POLİTİKALARI, İRAN'I RAHATSIZ EDERKEN, PKK DA BU DURUMU KENDİ LEHİNE ÇEVİRMeye ÇALIŞABİLİR.

Dünyanın en eski medeniyet bölgelerinden İran, konumu sebebiyle binlerce yıldır insanlığın her veçhesiyle karşılaşmış, üzerinde kurulan irili ufakları bütün devletlerle en eski çağlardan bugüne kadar dünya siyasetinin şekillendiği her zaman en önemli coğrafyalardan biri olmuştur. Dünya tarihinde Eran, Pers Diyarı, Acemistan ve İran gibi isimlerle anılan bölge, MÖ on binlerden başlayıp günümüze kadar kesintisiz olarak insan yerleşimlerine ev sahipliği yapmıştır. Uzun yıllar Moskova Uluslararası İlişkiler Enstitüsü müdürlüğü ve Doğu Ülkeleri Tarihi Bölümü başkanlığı yapan Mihail Sergeyeviç İvanov'un editörlüğünde, St. Petersburg ve Moskova Üniversitelerinin İran uzmanları tarafından hazırlanan İran Tarihi –En Eski Çağlardan Yirminci Yüzyıla- başlıklı bu kapsamlı çalışma, İran tarihini 4 ana bölümde ele alıyor:

KISA BİLGİ

İslam Devrimi ile kurulan İran Devleti, özellikle Şiilik, Anti Emperyalizm ve Anti Semitizm gibi temel prensiplere dayanmaktadır. Bu devlet, pratikte Fars etnisitesini kullanarak bazı ilerlemeler kaydetse de, kimlik tanımlamasını genellikle Şiilik üzerinden gerçekleştiriyor.

GZT'nin yayımladığı kısa bilgilendirici linke aşağıdan ulaşabilirsiniz.

https://www.youtube.com/watch?v=q_yHpsKsqZw

Irangate Skandalı Nedir? | 1986 | 32. Gün Arşivi

Her şey 11 ay önce gizlice CIA, Amerikan İstihbarat Teşkilatı'nın uygulamaya soktuğu kod adı "Kurtarma Projesi" olan bir operasyonla başladı. Amaç bir taşla birkaç kuş vurmaktı. İlk kuş da İran'dı...

KAYNAKÇA

Gündoğan, Ü. (2016). İran ve Ortadoğu (2. b.). Ankara: Adres Yayınları.

Abrahamian,E.(2019) Modern İran Tarihi (6.b.) İstanbul. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

İvanov.M.S. (2021) İran Tarihi En Eski Çağlardan Yirminci Yüzyıla (1.b.). İstanbul,Selenge Yayınları

<https://www.dakairanmasasi.com/discover-iran/genel-bakis/etnik-gruplar-ve-diller#:~:text=%C4%B0ran'daki%20ba%C5%9Fl%C4%B1ca%20etnik%20gruplar,%C4%B0ran'%C4%B1n%20resmi%20dili%20Fars%C3%A7ad%C4%B1r.>

<https://www.insamer.com/tr/ulke-profil-iran#:~:text=G%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCzde%2086%20milyonluk%20n%C3%BCfusa%20sahip,olup%20genellikle%20%C3%BClkenin%20kuzeybat%C4%B1s%C4%B1nda%20ya%C5%9Famaktad%C4%B1r.>

<https://www.belfercenter.org/publication/iran-and-shiite-crescent-myths-and-realities>

https://shs.cairn.info/article/E_RIS_076_0045?lang=en

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S003043870900009X>

<https://gulrif.org/the-shia-crescent-propaganda-in-a-time-of-rising-regional-tension/>

<https://www.geopoliticalmonitor.com/understanding-the-shiite-crescent-as-iranian-grand-strategy/>

<https://english.alarabiya.net/views/news/middle-east/2020/03/13/The-Shia-Crescent-is-still-America-s-biggest-Middle-East-challenge>

<https://www.opendemocracy.net/en/north-africa-west-asia/shia-crescent-selffulfilling-prophecy/>

<https://www.wsj.com/articles/after-islamic-state-fears-of-a-shiite-crescent-in-mideast-1475141403>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2790318>

<https://www.haksozhaber.net/pkk-ve-hasdi-sabi-ortak-hareket-ediyor-94729h.htm>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2790318> <https://fikirturu.com/jeo-politika/iran-ve-sii-dunyasi/> <https://www.tepav.org.tr/blog/s/6344>

[https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/kitap-sii-sunni-iliskileri-guc-](https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/kitap-sii-sunni-iliskileri-guc-mucadelesinin-anatomisi.pdf)

[mucadelesinin-anatomisi.pdf](https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/kitap-sii-sunni-iliskileri-guc-mucadelesinin-anatomisi.pdf) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/-pkk-nin-amaci-sii-hilalini-korumak/775456> [https://www.iramcenter.org/abd-rusya-ve-iran-arasinda-](https://www.iramcenter.org/abd-rusya-ve-iran-arasinda-ypgnin-gelecek-arayisi-854)

[ypgnin-gelecek-arayisi-854](https://www.iramcenter.org/abd-rusya-ve-iran-arasinda-ypgnin-gelecek-arayisi-854) <https://iramyayinlari.com/pydypgde-iran-etkisi-182>

<https://haber.sol.org.tr/dunya/ypgden-aciklama-anlasmaya-iran-aracilik-etti-229349>

[https://www.kurdistan24.net/tr/story/64814-PKK-ve-Ha%C5%9Fdi-](https://www.kurdistan24.net/tr/story/64814-PKK-ve-Ha%C5%9Fdi-%C5%9Eabi%E2%80%99nin-varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-%C5%9Eengal%E2%80%99i-T%C3%BCrkiye-ile-%C4%B0ran%E2%80%99%C4%B1n-m%C3%BCcadele-sahas%C4%B1na-d%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCr%C3%BCyor)

[%C5%9Eabi%E2%80%99nin-varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-](https://www.kurdistan24.net/tr/story/64814-PKK-ve-Ha%C5%9Fdi-%C5%9Eabi%E2%80%99nin-varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-%C5%9Eengal%E2%80%99i-T%C3%BCrkiye-ile-%C4%B0ran%E2%80%99%C4%B1n-m%C3%BCcadele-sahas%C4%B1na-d%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCr%C3%BCyor)

[%C5%9Eengal%E2%80%99i-T%C3%BCrkiye-ile-%C4%B0ran%E2%80%99%C4%B1n-m%C3%BCcadele-sahas%C4%B1na-](https://www.kurdistan24.net/tr/story/64814-PKK-ve-Ha%C5%9Fdi-%C5%9Eabi%E2%80%99nin-varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-%C5%9Eengal%E2%80%99i-T%C3%BCrkiye-ile-%C4%B0ran%E2%80%99%C4%B1n-m%C3%BCcadele-sahas%C4%B1na-d%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCr%C3%BCyor)

[d%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCr%C3%BCyor](https://www.kurdistan24.net/tr/story/64814-PKK-ve-Ha%C5%9Fdi-%C5%9Eabi%E2%80%99nin-varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-%C5%9Eengal%E2%80%99i-T%C3%BCrkiye-ile-%C4%B0ran%E2%80%99%C4%B1n-m%C3%BCcadele-sahas%C4%B1na-d%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCr%C3%BCyor)

[https://tr.euronews.com/2016/10/29/sii-hasdi-sabi-milisleri-telafer-e-operasyon-](https://tr.euronews.com/2016/10/29/sii-hasdi-sabi-milisleri-telafer-e-operasyon-baslatti)

[baslatti](https://tr.euronews.com/2016/10/29/sii-hasdi-sabi-milisleri-telafer-e-operasyon-baslatti) [https://www.haksozhaber.net/pkk-ve-hasdi-sabi-ortak-hareket-ediyor-](https://www.haksozhaber.net/pkk-ve-hasdi-sabi-ortak-hareket-ediyor-94729h.htm)

[94729h.htm](https://www.haksozhaber.net/pkk-ve-hasdi-sabi-ortak-hareket-ediyor-94729h.htm)

DÜŞÜNCE

DÜNYA'DAN BİR HABER